

ACC. N:R M. 6892:1.Landskap: SkåneUpptecknat av: Herman NilssonHärad: Wästra GöingeAdress: Stållena bondgård, HåstebödenSocken: StobyBerättat av: Herman NilssonUppteckningsår: 1940Född år 1877 i Skärkeruds församlingLUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Lista 17. Hatttak. Ortsbestämning: Stoby socken
2. A. D. Herman Nilsson beskriver om hatttak.

Etn. II: 17.

Ännu finns i Göinge byggen de gamle träbyggnade bondgårdar där boningshus och uthus äro besagade med hatttak, men de äro på försvinnande ett för dess eldfastighet, och dyrare försäkringsavgifter i brandstodskänseende, och de gamle ägarne gå ur tiden, det nya släktet vill följa med tidsutvecklingen även i byggnadsförhållande.

3. A. Taken var på bondgårdarn i huvudsak av trä, men de gårdar som voro i närheten av sjöar, tog de vass ibland trämen, som utökade Takets varaktighet ett väl lagt hatttak kunde ligga i fyrtio år. De taken hade sin fördel de voro varma om vintern, och svala om sommaren, och de gamle sade att sedan de ligget några år voro de inte eldfastiga, för då vänto mossor

Skriv endast på denna sida!

M. 6892 : 2

2

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

på Taket. Och i den gamla folktron sattes på Taket huslock
nere vid Taksträgget, som skulle freda mot elakvädor.

Hatnen var fastbunden vid läkten, på den lagda hatnen lades
Läckes träpparne: De s. k. Läckess raftorna de varo skurna av
trasset, när sådan formis att tillgå, arrans av björks unga långvänta
björker, de bandes fast om läkten med smoddla björkvidjor, de kallades
vegor, Läckes träppar, och vegor höjdes om vintern, och gånge binderna
hade en näringsgren av dem, som de inte behörde för eget behov,
körd de ner åt ställen och försålde, der de hade en god avgång
med denna vara. Takstäckningen började vid Taksträgget, där
den väl beredda hatnen lades jämt och bandes fast, och över Läckes
träpparne lades ett lag, och så efter varje lag hade de en lång
kniv med träskaff, den var många gånger tillverkad av den
föruut begagnade Skärkniven som de hade begagnat i "Skär-
kristen" den Tidens hakelse maskin att skära hatn och gräs till kre-
aturs föder; För att få hatnen jämt särskilt ner vid Taksträgget
hade de en bräda på enalms längd en halv alm bred, med ett
färdigt skaff i samma vinkel som ett skuffel skaff.

det var slå in takmen och jämna till den, sedan fick krönen hugga ut
 utstående takstrå och jämna taket. När de kom en bit upp på taket
 hade de en dubbel träbom, två trä som var försånade, och fästes
 över ryggring med rep den kallades täckesbom eller "täfte stie".
 Så lades takmen lag på lag till de då kom upp till ryggringen,
 när båda sidorna lagts och takmen jämnskuret vid ryggringen,
 lades lös tak över den för tätning, och över den placerades rygga
 trä, ett vackert lag tak kunde tävla med vilka takläggning
 material som helst, och en takläckare var också efter-
 sökt i orten. I min barndom var en takläckare från
 Präminge i Hästveda socken kallad "knubben" han täckte tak i
 både Östra och Västra göinge häraden, han gjorde vackra
 tak, de kallades knubba "freg" efter yrkesutövaren. på 80-talet
 började sticke taken komma i bruk, här i Stoby socken var en
 smickare, som drog isring i byggderna med en stöckhyvel
 som drogs med hästvandring, bönderna som skulle ha sticket
 till tak sågade furuknubbarne om vintern, och på våren gamsta

Tidigt kom sägaren med sin stekhyvel, Eban som förestod hyveln
Täckte också taken, en rask täckläkare, men många bland oss huma-
risterna sade han ~~Var~~ "Glorvade" - gick lite för fort med arbetet.
Som de sade han var inte så nogg om han spikade alla spikar i
läkterna, han var sned i det ena benet så han gick under benäm-
ngen "Snoskaunk". Men en del höll kvar med hatmtäckningen
på uthustingarna till på 80-talets slut, på 90-talet var stekläken
det mest dominerande, 1850 var hatmtaken den gängse täckläk-
nings metoden, utom på backstugor. s k. "jordskor" täcktes med
nåver som ledes på läktern, och gräs eller fjung torvar ovan på nåvern.
Sörvass blandades mycket bland hatmen till täckläkning som var
ett starkt material och sparasade in hatmen, men det var ju de som bodde
i närheten av sjö och kunde komma åt det. Täckes vidare: "vegor"
och täckes på nytt högs om vintrarna, och till och med körde
göngarne med på ställen till marknader och avyttras dessa alster,
bland annat av slöjd de medförde på sina släbo äckor, som kunde
taga veckor i anspråk innan de kom hem till gönge igen.

M. 6892:5

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Halmen till Taket togs av den uttrötade råghalmen, som vid tröstningen
bands i. s. k. klippor och klippor. Långhalmen bereddades omsorgsfullt
och omsågs noggrant att ej något ru kom fanns ibland det för då
kunde lätt "väjle" gå i Tegen = "måss kunde äta upp Taket";
Långhalmen reddes ut, och en därtill anordning att Träslå med
några i släen insatta Träpinnar liknade en stor Träkam, som
fästes i väggen att sepa halmen i, när halmen var sepad och
i. s. k. jömmad i smärre klippor färdiga att begagnas till Takt-
Fäctning, det var ^{en} mändots en gammal man som utförde detta
arbete, såsom gamle far på gården, ett lättare arbete men hade
sitt ansvar att få den bästa halmen sorterad till detta.

Taktäckaren brades en av gårdens folk som handtlangare, och vid
hjälp vid fäctningen, han såväl som andra handtverkare sättnades
som gäster i gården så länge arbetet pågick, och de brädskade
för att få sitt arbete färdigt för att komma till nästa plats
många Takt var i arbete under sommarens topp. När en handtverkare
kom till gården var det en omvändning för de hemnavarande för att
få nyheter från de gårdas handtverkare besökt.

ACC. N:R M. 6892:6.

Landskap: Skåne

Upptecknat av: Herman Nilsson

Härad: V. Göinge

Adress: Stattens Bot 231 Hälsöholm

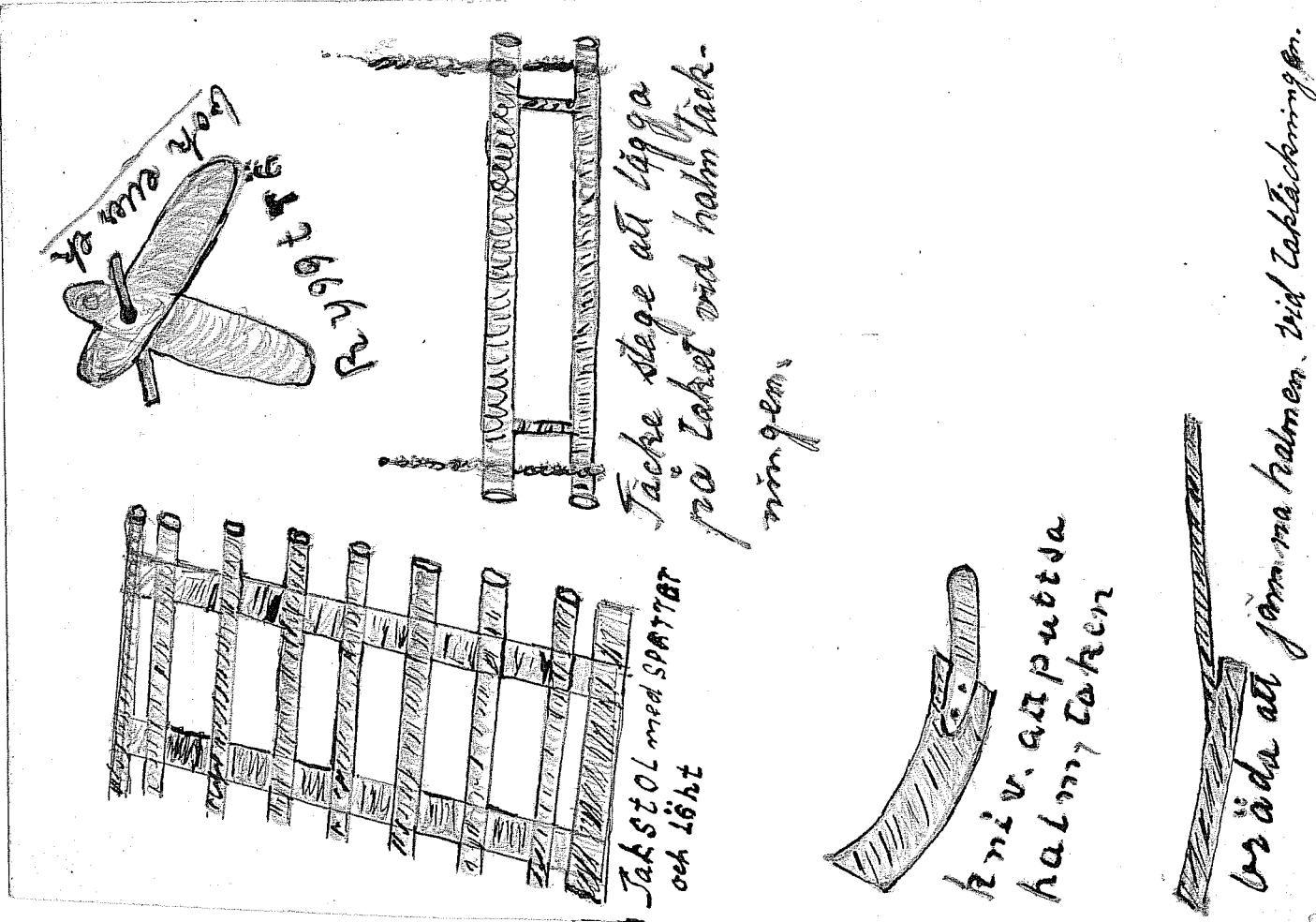
Socken: Stoby

Berättat av: Herman Nilsson

Uppteckningsår: 1940

Född år 1877 i Skärkinda försam.

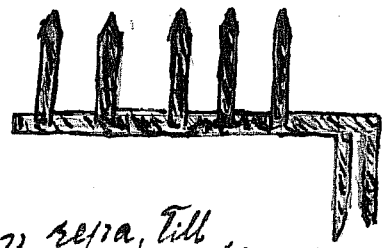
LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

ACC. N:R M. 6892:7.

Landskap: Skåne Upptecknat av: Herman Nilsson
Härad: V. Göinge Adress: Stattens
Socken: Stoby Berättat av: Herman Nilsson
Uppteckningsår: 1940 Född år 1877 i Skånska försam.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

*Halm reja, till
lång kalm.*

Skriv endast på denna sida!